

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Maria Ejchart

BK-VII.0520.96.2024
Warszawa, 16 kwietnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 2132 Posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Sebastiana Kalety i Dariusza Mateckiego w sprawie *wypuszczenia 20 tysięcy więźniów na wolność*, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Wskazana w interpelacji wypowiedź medialna członka kierownictwa resortu sprawiedliwości nie daje podstaw do wnioskowania o podjętym przez Ministerstwo Sprawiedliwości zamiarze masowego zwalniania więźniów. Taka interpretacja jest nieuprawniona i nie oddaje czytelnej intencji towarzyszącej cytowanemu fragmentowi wywiadu, jaką była zapowiedź tworzenia przez resort, przy pomocy prawnie dostępnych narzędzi, warunków do prowadzenia racjonalnej i odpowiedzialnej polityki karnej. Tego rodzaju polityka powinna być rozumiana między innymi jako działanie wymiaru sprawiedliwości oraz organów postępowania karnego wykonawczego w warunkach wolnych od presji, nacisków i obaw o ingerencje motywowane politycznie, adekwatne do rzeczywistych potrzeb w zakresie poziomu represji karnej, odpowiadające normom i standardom europejskim w zakresie ochrony praw człowieka, gwarancji procesowych i funkcjonowania więziennictwa.

Należy zwrócić uwagę, że Polska nadal pozostaje krajem o jednym z najwyższych w Europie wskaźników tzw. prizonizacji, czyli liczby osób pozbawionych wolności na 100.000 mieszkańców. Aktualnie wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 200, podczas gdy w przypadku Francji wynosi 111, Niemiec – 67, Włoch – 104, Szwecji – 82, Hiszpanii – 113, a Litwy – 156. Taki stan rzeczy utrzymuje się mimo stosunkowo niskiego poziomu przestępczości w naszym kraju, korzystnych tendencji w zakresie liczby osądzonych i skazywanych osób, sytuacji demograficznej oraz znaczącego udziału w orzecznictwie polskich sądów kar o charakterze wolnościowym (kary grzywny, ograniczenia wolności oraz pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania stanowią łącznie około 77% wszystkich orzekanych kar).

Jednocześnie jednak w okresie od 2015 r. do 2023 r. udział bezwzględnej kary pozbawienia wolności w strukturze orzekanych kar zwiększył się z poziomu 13,4% do ponad 22%. Ponadto sukcesywnie wydłużał się średni wymiar kary wykonywanej w warunkach zakładu karnego lub aresztu śledczego, a liczba wykonywanych tymczasowych aresztowań wzrosła w tym czasie o ponad sto procent (według stanu na

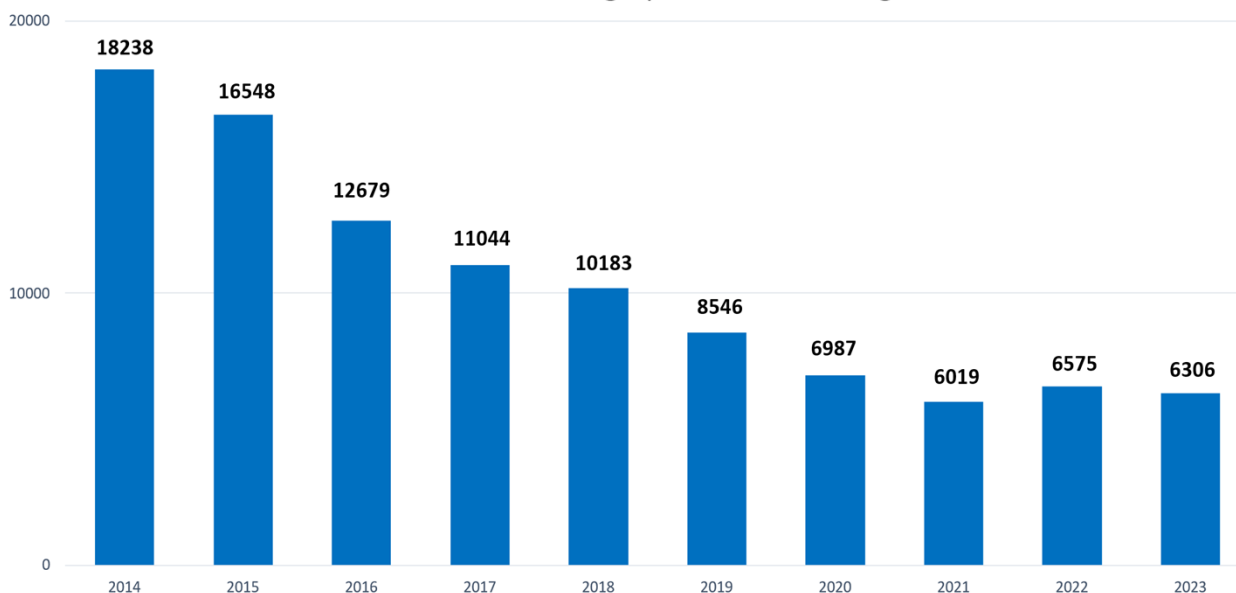
dzień 30 listopada 2015 r. w jednostkach penitencjarnych przebywało 4.329 osób tymczasowo aresztowanych, a w dniu 30 listopada 2023 r. – 8.773 osoby).

W przytoczonym w interpelacji wywiadzie wyartykułowane zostało, że w polskich warunkach istnieje potencjał do zmniejszania populacji więziennej bez uszczerbku dla bezpieczeństwa publicznego, przy wykorzystaniu m.in. takich instytucji jak dozór elektroniczny oraz warunkowe przedterminowe zwolnienie. Obie instytucje są ważnymi instrumentami polityki kryminalnej i penitencjarnej, stosowanymi przez niezależne i niezawisłe sądy w ramach sprawowanego wymiaru sprawiedliwości (dozór elektroniczny – w określonych przypadkach – również przez komisję penitencjarną), w oparciu o określone w przepisach prawa przesłanki natury merytorycznej.

Warunkowe przedterminowe zwolnienie ma znaczenie szczególne, ponieważ znane jest większości nowoczesnych i racjonalnych systemów penitencjarnych, a jego stosowanie jest ściśle powiązane z realizacją celów kary i wynika z przekonania, że pozostawanie w zakładzie karnym skazanych zresocjalizowanych lub wobec których dalsze oddziaływanie resocjalizujące może odbywać się poza murami więzienia, naruszałoby zasady humanitaryzmu.

W polskich warunkach na przestrzeni ostatnich ośmiu lat instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia ulegała stopniowemu ograniczaniu i ostatecznie marginalizacji, przy względnie stałej liczbie skazanych przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych. Obrazuje to poniższe zestawienie:

Liczba uwzględnionych wniosków
o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia

W tym samym czasie radykalnemu spadkowi udzielanych warunkowych zwolnień towarzyszył daleko idący spadek liczby wniosków o udzielenie warunkowego zwolnienia składanych przez dyrektorów jednostek penitencjarnych, co odzwierciedla przedstawiony wykres:

Dane Wydziału Statystycznej Informacji Zarządczej Ministerstwa Sprawiedliwości – sprawozdanie MS-S10o

Aktywność dyrektorów zakładów karnych w przedmiotowym obszarze jest niezwykle ważna, ponieważ z racji pełnionej funkcji pozostają blisko osób odbywających kary pozbawienia wolności, odpowiadają za właściwą organizację oddziaływań penitencjarnych i resocjalizacyjnych wobec skazanych, na bieżąco te osoby nadzorują i obserwują postępy w procesie ich resocjalizacji, a składane przez nich wnioski o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia są uwzględniane przez sądy penitencjarne w ponad 90 %. Dla porównania skuteczność wniosków składanych przez samych skazanych lub ich obrońców sięga ok. 25 %.

Należy stanowczo podkreślić, że wskazane wyżej tak głębokie ograniczenie działalności dyrektorów jednostek penitencjarnych w zakresie wnioskowania o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia (siedmiokrotny spadek na przestrzeni lat 2015-2023) nie znajduje żadnego uzasadnienia w dających się uchwycić czynnikach natury obiektywnej, przykładowo takich jak: zmiana charakterystyki populacji więziennej, modyfikacja przepisów prawa normujących instytucję warunkowego zwolnienia, czy też zmiany organizacyjne w funkcjonowaniu administracji zakładów karnych i aresztów śledczych.

Na tej podstawie można sformułować wniosek, że wpływ na omawiany obszar działalności dyrektorów jednostek penitencjarnych mogły mieć czynniki pozamerytoryczne, wynikające w szczególności z dominującej w okresie ostatnich lat politycznej, populistycznej narracji o bezwzględnej potrzebie wzmocnienia represji karnej.

W kontekście wszystkich nakreślonych okoliczności sugestie Panów Posłów o tym, że obecne kierownictwo Ministerstwa Sprawiedliwości ma zamiar wpływać na Służbę Więzienną, wydawać jej polecenia i rozliczać z aktywności w zakresie składania wniosków o warunkowe przedterminowe zwolnienie, nie znajdują żadnego oparcia w rzeczywistej treści wywiadu, którego fragment został przytoczony w interpelacji. Intencja z niego wynikająca jest całkowicie odmienna, mianowicie wyraża dążenie do sytuacji, w której dyrektorzy jednostek penitencjarnych w zakresie wnioskowania o udzielenie warunkowego zwolnienia będą działać w sposób wolny od jakichkolwiek form zewnętrznego wpływu i nacisku, w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, na podstawie własnego osądu co do istnienia w przypadku konkretnego skazanego pozytywnej prognozy społeczno-kryminologicznej. Ostateczne decyzje w tym zakresie zawsze podejmuje niezawisły sąd, w dwuinstancyjnym postępowaniu.

Podkreślenia wymaga, że polityka penitencjarna winna opierać się na efektywnym programie resocjalizacji osób skazanych, który zmierzać będzie do zmniejszenia powrotności do przestępstwa, a tym samym liczby osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych. Funkcją warunkowego przedterminowego zwolnienia jest przyspieszenie i ułatwienie osobie, która z powodu popełnienia przestępstwa znalazła się w izolacji penitencjarnej – readaptacji społecznej, jeżeli istnieje co do niej pozytywna prognoza kryminologiczna. Instytucji tej należy przywrócić status ważnego narzędzia służącego osiągnięciu celów wykonywania kary pozbawienia wolności, w szczególności tych określonych w art. 67 § 1 *Kodeksu karnego wykonawczego*, który stanowi, że wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanых postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa.

Z wyrazami szacunku

Maria Ejchart
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/